

нини, вишивка, кераміка, настінний живопис).

Зараз, коли від'оджується духовність народу, коли повсюдно зводяться культові споруди, проекти часто розробляють люди, мало обізнані із закономірностями побудови їх. Тому при підготовці фахівців у вузах необхідно висвітлювати творчі методи народних майстрів, які створили шедеври кульової архітектури, позначені виразними регіональними особливостями. Досить відчутні відмінності мають, наприклад, культові споруди галицького, лемківського, подільського, слобжанського регіонів. Аби сучасна архітектура кульових та інших будівель не стала одноманітною, що було притаманне архітектурі минулих десятиліть, слід ще в процесі навчання усвідомлювати закони гармонії у композиції зазначених споруд. Адже народним майстрам були відомі і закономірності золотого перетину, і засоби ілюзійного збільшення висоти будівлі за рахунок нахилу стін до центральної осі, зменшення розмірів зрубів у височину і т.ін.

Студенти повинні знати пропорційні закономірності, закладені в

кульових спорудах різних регіонів. Це сприятиме створенню сучасних споруд з прикметними ознаками, властивими регіонові, для якого проєктується об'єкт, тобто забезпечить адресність об'єкта. Абстрагованою формотворчістю досягнути доцільної, так би мовити, природної різноманітності неможливо.

Сучасна стрімка ломка традицій, зумовлена будівельною індустрією, потребує свідомого цілеспрямованого пізнання закономірностей художніх засобів народної архітектури. Цьому повинна сприяти вища архітектурна школа країни і в першу чергу — Академія мистецтва. Не відкидаючи пошуків вирішення сучасної архітектури в руслі розвитку загальноєвропейської культури, маємо всіляко підтримувати спроби відродження форм національної архітектури, не пригнічувати їх сувоюрою критикою та ярликами типу “архаїзм”, “неогалицизм” тощо. Адже відомо, що одним із засобів уникнення одноманітності у світовій архітектурі є розвиток національних народних традицій на новому витку історії.

Л.М.Грчова,

*доцент кафедри теорії, історії архітектури та синтезу мистецтв УАМ,
кандидат архітектури*

Дослідження пам'яток архітектури як засіб підготовки фахівців-архітекторів

Розмаїття архітектурно-стилістичних систем, відмінності регіональних кліматичних умов, національних традицій, матеріалів та способів їх обробки — все це, зрозуміло, досить суттєво позначається на

“характері” архітектури. Більше того, зазначені фактори великою мірою зумовлюють неповторність і самобутність архітектурних споруд.

Українська академія мистецтва має багаті традиції щодо виховання

висококваліфікованих архітектурних кадрів на основі шанобливого ставлення до місцевих народних традицій, а також знання практики світової архітектури. Одним з важливих напрямків виховання студентів першого ступеня навчання на архітектурному факультеті, поряд з оволодінням архітектурною графікою та основами архітектурної композиції, завжди було і повинно бути ґрунтовне ознайомлення студентів з пам'ятками архітектури.

Відомо, що навчання професійної майстерності та виховання художника-громадянина невід'ємні одне від одного, як дві сторони одного процесу. Звідси — необхідність дослідження і використання у навчальній роботі пам'яток архітектури.

Суттєвим фактором, що зумовлює образне вирішення об'єкта архітектури, є навколишнє середовище. Врахування й використання естетичних якостей природного ландшафту та довкілля, що склалося на час зведення споруд, завжди було важливою передумовою архітектурної творчості. Оригінальна самобутність архітектурних форм давніх споруд, неповторність їх образного вирішення великою мірою залежить від тонкого розуміння злчими краси природного оточення.

Належний ефект щодо виховання у студентів почуття любові до вітчизняної історії архітектури, пам'яток світового здодства, проблем їх реставрації та реконструкції, а в майбутньому — і глибокого наукового аналізу та осмисленого, творчого проєктування з урахуванням вже існуючої історичної забудови, навколишнього середовища дає систематичне, цілеспрямоване використання у навчальному процесі пам'яток архітектури.

Велике значення у навчанні має встановлення міжпредметних зв'яз-

ків. Так, читання курсу лекцій “Загальна історія архітектури” доцільно підкріплювати виконанням практичних завдань з основ архітектурної композиції, архітектурної графіки та основ архітектурного проєктування. Практичні роботи повинні виконуватись також при вивченні нарисної геометрії та читанні курсу лекцій “Перспектива”. Це особливо важливо на початковому етапі виховання майбутніх фахівців.

Архітектурний факультет має підстави пишатися своїми вихованцями. Зовсім недавно художньому інституту повернуто його першу назву — Українська академія мистецтва. Та він протягом багатьох років стояв на рівні Петербурзької академії мистецтва, відомої своїми традиціями в усьому світі. І не слід зовсім відкидати традиції виховання фахівців-архітекторів у колишньому художньому інституті, впроваджуючи нові сучасні напрямки у навчальний процес. Не можна забувати свою історію, традиції, набутий педагогічний досвід.

Практичні роботи на факультеті починалися з виконання креслень пам'яток архітектурної доби Відродження, Ренесансу з особливим акцентуванням деталей. Креслення виконувалися спочатку під назвою “Лінія в архітектурній графіці”. Це були, зокрема, фасади, розрізи пам'яток архітектури. Подальше вивчення теорії композиції, нарисної геометрії, історії архітектури закріплювалося на практиці зображенням фасадів, а згодом — перспективним зображенням пам'яток архітектури, переважно українських, за допомогою різних технік — відмивки тушшю, акварелі, графічної передачі (штрихом, тушшю).

Найбільш здібні студенти під керівництвом педагогів та за консультуванням професора Ю.С.Асєва

залучалися до реконструкції пам'яток архітектури древнього Києва, а також пам'яток, що загинули за часів радянської влади та фашистської навали в роки другої світової війни. В процесі такої роботи вони додатково знайомляться з історією створення пам'яток архітектури, набувають нових теоретичних і практичних знань.

Студенти охоче виконують такі завдання, оскільки уже в перші роки навчання починають розуміти принципи підходу до зображення спадщини, врахування історичного середовища при зведенні нових споруд, сучасного використання та пристосування пам'яток архітектури. Ці проблеми тісно пов'язані з проектуванням новобудов, розміщенням нових об'єктів у вже існуючому середовищі.

Зв'язок з практикою, виконання академічного завдання з конкретним адресуванням (ілюстрації для навчального посібника, експонати для виставки і т.п.) викликає зацікавленість студентів у виконанні роботи, а разом з тим розширює світогляд, підвищує відповідальність за виконання завдання. Крім того, ця форма роботи спонукає до наукового пошуку, участі в конкурсах студентських теоретичних праць. І дуже шкода, що архітектурний факультет вже не проводить студентських науково-теоретичних конференцій, які мали велике значення для виховання у молоді зацікавленості у науковій роботі й після закінчення інституту.

Зв'язок академічного архітектурного навчання з практикою здійснюється також шляхом організації обмірної практики. Останнім часом вона проводилася переважно на основі таких пам'яток архітектури, як малоповерхові будинки кінця XIX – поч. XX ст., розташовані в історич-

них районах Києва, зокрема на вул. Воздвиженській, Андріївському узвозі, колишньому Петровському та Нестеровському провулках. Цінні матеріали обмірної практики, наприклад, з Петровського провулка, якого вже не існує, зберігаються на кафедрі теорії, історії архітектури та синтезу мистецтв.

Матеріали обмірів і реконструкцій, виконані студентами під керівництвом педагогів, мають велику наукову і практичну цінність. Вони вже використовувалися в науковій інвентаризації, пов'язаній з розробкою генплану Києва, у підготовці "Зводу пам'яток". Виконання студентами завдань з обмірів та реконструкції засвідчує, що, спілкуючись з конкретним об'єктом та ділянкою, студенти встановлюють перші виробничі зв'язки, набувають практичного досвіду. Між іншим, така форма навчання вимагає підвищеної відповідальності викладача-керівника.

Доброю традицією було також виконання невеликих науково-дослідних госпдоговірних робіт (наприклад підготовка спеціальної виставки у Софійському заповіднику), виконання замовлень з інвентаризації забудови Києва відповідно до планів ГоловаПУ та ін. Здійснення цих робіт доручалося студентам, які виявили особливе зацікавлення щодо вивчення пам'яток архітектури, здібності в архітектурній графіці. Таким чином, уже з перших років навчання студенти виконували практичні завдання на замовлення проектних організацій. Академічні завдання, які націлені на вихід у практику і враховують перехід до проектування на старших курсах, мають неабияке значення для виховання у студентів бережливого ставлення до історико-культурної спадщини народу.

Пізнання архітектурно-художніх явищ минулого, дослідження пам'яток архітектури, належне осмислення давніх традицій — важлива передумова розвитку цілеспр-

ямованої, оригінальної творчості сучасних зодчих, проектування споруд, позначених високою художністю і виразною національною своєрідністю.

О.П.Ковальський,

доцент кафедри архітектурних конструкцій та технологічних дисциплін УАМ, кандидат технічних наук

Інженерно-технічні дисципліни в архітектурній освіті

Метою архітектурної освіти є підготовка висококваліфікованих архітекторів-проектувальників. Підготовка архітекторів на відповідних факультетах художніх вузів має свої особливості. Це, по-перше, поглиблене вивчення художньо-творчих дисциплін і, по-друге, спільна робота на протязі всього терміну навчання з колегами — представниками творчого фаху (скульпторами, художниками-монументалістами).

Провідна дисципліна на архітектурному факультеті — архітектурне проектування. Програми ж інженерних дисциплін мають забезпечити таку підготовку студента, що дозволить йому впевнено працювати та вдосконалюватись у цій галузі.

Проблеми вдосконалення навчального процесу та перехід до двоступеневої системи навчання зумовлюють розробку нових навчальних планів та програм з окремих дисциплін, які повинні відповідати новим вимогам.

Надання найсучасніших та найширших відомостей в галузі будівництва, забезпечення стійких знань та сталих навичок, вміння використовувати їх в архітектурному проектуванні, зменшення годин на проектування — такі вимоги можуть бу-

ти забезпечені тільки при широкому впровадженні комплексного та наскрізного проектування, тобто такого, коли учбові завдання з технічних дисциплін виконуються або безпосередньо в складі курсового проєкту з архітектурного проектування, або на його матеріалах.

Інженерно-технічні дисципліни, що викладаються на архітектурних факультетах, підрозділяються на три блоки: інженерно-теоретичні, інженерно-будівельні дисципліни, конструкції будинків та споруд. Ступені інтеграції цих блоків в архітектурному проектуванні різні: найменший в блоці інженерно-теоретичних дисциплін, найбільший — конструкцій будинків і споруд.

Для реалізації комплексного і наскрізного проектування необхідне жорстке узгодження тематики та складу завдань, термінів виконання окремих етапів і форм контролю між кафедрами архітектурного проектування та технічних дисциплін.

На архітектурному факультеті у 1992-1993 навчальному році впроваджено метод комплексного проектування на II курсі, наскрізного проектування — на III та IV курсах. Протягом наступного навчаль-